

קונטרס

תפארת ראדזין

והוא ילקוט פירושים וביאורים ורעיונות

לענייני חג הסוכות

שנאמרו בקדושה ובטהרה

מפי כ"ק רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

מעוטר בהנהגות קודש בחג הסוכות

במחיצת כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל

יוצא לאור בס"ד על ידי

מרכז מוסדות חסידי ראדזין בארץ ישראל

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ערב חג הסוכות תשפ"ד

(תוכן העניינים – מעבר לדף)

תוכן הענינים

שיחות קודש מאת כ"ק אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל

מאמר א (3)

מאמר ב (6)

ילקוט אמרים מספרי רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא ראדזין

מצטער פטור מן הסוכה (9)

בסוכות תשבו שבעת ימים (15)

מצוות ארבעת המינים (17)

פרי עץ הדר (18)

ענף עץ עבות (20)

וערבי נחל (21)

אזמן לסעודתי אושפיזין עילאין (22)

שמחת בית השואבה (23)

פניני מנהג

ליל התקדש חג (24)

נטילת לולב וסדר הנענועים (27)

שיחות קודש

שנשמעו מפי קדשו של

כ"ק מרן אדמו"ר מוהר"ר אברהם ישכר זצללה"ה

בימי חג הסוכות

מאמר א'

'צא מדירת קבע ושב בדירת עראי'

במשנה במסכת סוכה שנינו¹:

"סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה – פסולה".

ובגמרא מבואר בטעם הדבר:

'אמר רבה, דאמר קרא² "לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּהוֹצִיאֵי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם". עד עשרים אמה – אדם
יודע שהוא דר בסוכה. למעלה מעשרים אמה – אין אדם יודע שהוא
דר בסוכה, משום דלא שלטא בה עינא'. (=רש"י: "שאינו רואה את
הסכך")

עד כאן – לשון הגמרא.

ולכאורה יש להבין:

מדוע נקט רבה בלשונו "עד עשרים.. אדם יודע שהוא דר' בסוכה" – לשון
'דירה', ולא נקט שהוא 'יושב' בסוכה' כלשון הכתוב "בסוכות תשבו שבעת
ימים"?

אפשר לבאר את הדבר, בהתאם לכוונה הפנימית של מצוות סוכה. שכך
מגדירים חז"ל את מצוות סוכה³:

"אמרה תורה: כל שבעת ימים [=של חג], צא מדירת קבע, ושב
בדירת עראי".

¹ סוכה ב, א.

² ויקרא כג, מג.

³ סוכה ב, א.

ולכאורה מהו לשון "צא מדירת קבע"?

בביאור הדברים אפשר לומר כך:

זמנו של חג הסוכות נקבע בתורה לעת אספת התבואה מן השדות, כמאמר הכתוב⁴ "חג הסֹּכֹת תַעֲשֶׂה לְךָ.. בְּאַסְפֵּי מַגְרֵנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ". בטעם הדבר יש לומר, לפי שבזמן הזה שאדם עסוק באספת יכולו מן השדות ועושה לשם צבירת הונו וממונו, הוא עשוי להיתפס למחשבה מוטעית כאלו תכלית החיים הינה צבירת הון ועושר לביתו, וכי 'עולם הזה' הינו מקום "דירת קבע" עבור אדם.

אי לכך תצווה עלינו התורה, כי ניטוש בתקופה זו את ביתנו הנוח והמאורגן של כל ימות השנה, וניכנס למשך שבעת ימי החג לגור בצריף "דירת עראי" המכונה "סוכה". זאת, על מנת לקבוע בלבנו הכרה תמידית כי דירתנו בעולם הזה הינה בבחינת "עראי" בלבד, וכי עיקר מטרת אדם ותכליתו בעולם החומר הוא לצורך קיום התורה המצווה, להכין מזון וציידה לנפשו בעולם הבא.

בכך מתבארים דברי הגמרא דלעיל:

"אמרה תורה: צא מדירת קבע, ושב בדירת עראי". כלומר, התורה מורה לאדם באמצעות מצוות סוכה "צא אדם מדירת קבע!" היינו: צא מן הרעיון התקוע בליבך כאלו דירתך בעולם הזה הינה 'דירת קבע' 'ושב בדירת עראי' הכר במציאות האמיתית כי שהותך בעולם הזה עראית היא וכי ביתך במשך כל ימות השנה הינה בגדר "עראי" ותו לא. שכן לאדם אין שום קבע בעולם, ועיקר מטרתו בעולם הזה כאמור עבור עתידו הנצחי בעולם הבא.

זוהי אפוא כוונת דברי רבה בגמרא: "עד עשרים אמה, אדם יודע שהוא דר בסוכה" – היינו: כל זמן שסכך הסוכה ניכר לעין אדם, רואה הוא עצמו כיושב בסוכה, וכך מגיע אדם לכלל הכרה כי במשך כל ימות השנה הינו דר ב"סוכה" שמשמעה "דירת עראי" – שכן ישיבתו בסוכה מזכירה לו מציאות זו ומחדירה זאת לתודעתו. ואלו בעת שהסכך הינו "למעלה מעשרים אמה" אזי "אין אדם יודע שהוא דר בסוכה" במשך ימות השנה, לפי שעין אדם אינה שולטת בסכך לרוב גובהו. נמצא, כי תכלית מצוות סוכה וישיבתה אינה מושגת כל עיקר! לכך סוכה גבוהה כזו פסולה ואי אפשר שתתקיים בה מצוות סוכה.

⁴ דברים טז, יג.

על יסוד רעיון האמור, נוכל להבין הלכה עיקרית, הנוגעת לסכך של סוכה:
בגמרא נקבע, כי סכך של סוכה עליו להיות מן "פסולת גורן ויקב" בלבד, ואם
לאו, אין הסוכה כשרה⁵. בהתאם לזאת, חומרי מתכת, לבנים וכדומה – אינם
כשרים לסכך.

ולכאורה טעון הדבר הבנה:

הלוא כלל נקוט בידינו במצוות התורה שיש לקיימן בהידור ובנוי כמאמר חז"ל
על הפסוק: "זֶה אֵלַי וְאֶנְהוּ"⁷ – התנאה לפניו במצוות: עשה לך סוכה נאה,
לולב נאה" וכיוצא. מדוע אפוא לא נהיה רשאים להשתמש בחומרי בנייה
עמידים ומהודרים, כגון תקרת אבן מסותתת או קירוי מתכתי מושקע, על מנת
לקיים מצוות סוכה בהידור – ותחת זאת נצטוונו להכין סיכוך מענפי אילן
עראיים ומדובללים שהם "פסולת גורן ויקב"?

לאור האמור היא הנותנת:

לפי שרק באמצעות ענפי "פסולת גורן ויקב" עשוי אדם להגיע לכלל
התבוננות כי ישיבתו בעולם הזה הינה עראית בבחינת "דירת עראי". ואלו
כאשר הסכך עשוי מחומרים יציבים, אדרבה עשוי האדם לחשוב כי ישיבתו
בעולם הזה אכן ישיבה קבועה היא, בדגש על פאר והדר, וכי צבירת הון
וממון הינה תכלית עיקרית בעולם! נמצא אפוא, כי תכלית מצוות סוכה "צא
מדירת קבע ושב בדירת עראי" יוצאת נפסדת מכך. ולכן צריך הסכך להיות
עשוי 'פסולת גורן ויקב' דווקא, ולא מחומרים עמידים ויציבים כמו של בית.

ברעיון דומה, מתבאר לשון הכתוב הנאמר אצל יעקב אבינו ע"ה:

"וַיַּעֲקֹב נָסַע סִפְתָּהּ, וַיִּבֶן לוֹ בַּיִת, וַלְמִקְנָהוּ עָשָׂה סִפְתָּהּ, עַל־פֶּן קָרָא
שֵׁם־הַמָּקוֹם סִפְתָּהּ"⁸.

ולכאורה קשה:

וכי על שום ש"לְמִקְנָהוּ עָשָׂה סִפְתָּהּ", קרא יעקב שם המקום "ספּוֹת"? והלוא
יותר מתאים לקרוא למקום "בית", על שום "וַיִּבֶן לוֹ בַּיִת" שנאמר בהקשר
ליעקב עצמו??

⁵ סוכה דף יב, א; שולחן ערוך אורח חיים, סימן תרכט סעיף א-ב.

⁶ שבת קלג, ב.

⁷ שמות טו, ב.

⁸ בראשית לג, יז.

אולם לאור האמור אפשר להסביר הכוונה, שיעקב אבינו, בעצם הילוך מחשבתו, היווה ניגוד גמור למנהג העולם: שבעוד מנהג העולם לראות ב'עולם הזה' עיקר ותכלית, ובענייני "עולם הזה" מתרכזים מעשיהם ומחשבותיהם של בני האדם – יעקב אבינו לעומתם רואה היה בעולם הזה משכן עראי בלבד, כי לפי השקפתו והסתכלותו על חיי עולם הזה ראה בהם "אמצעי" גרידא להשגת תכלית האדם שהיא עבודת ה' ודבקות בבורא עולם. כל שאר הדברים, לא תפסו שום ערך אצל יעקב אבינו ולא כל מקום בדעתו.

לפיכך קיים יעקב בעצמו "וַיֵּבֶן לוֹ בַּיִת", היינו השקיע נפשו בקניינים רוחניים ונצחיים של מצוות ומעשים טובים שהיוו עבורו "בית" של קבע, ואלו "לְמִקְנָהּוּ עֲשֵׂה סְפוֹת", לקנייני עולם הזה שהשיג התייחס יעקב בעראיות גמורה, כדוגמת "סוכה" שהינה "דירת עראי".

וזהו שמסיים הכתוב: "עַל־כֵּן קָרָא שְׁם־הַמָּקוֹם סְפוֹת", בכדי לקבוע מסמרות בנפשו לגישה אמיתית ונצחית זו.

לקח זה, עיקרו מתמצה בהגדרת חכמינו זיכרונם לברכה במצוות סוכה: "אמרה תורה: צא מדירת קבע, ושב בדירת עראי!"

#####

מאמר ב'

ארבעת המינים - רומזים לאחדות

"וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר.. " (ויקרא כג, מ)

"פְּרִי עֵץ הָדָר". שטעם עצו ופריו שווה – הוי אומר זה אתרוג!

(סוכה ל"ה).

בספר הקדוש "שם משמאל" להגה"ק מסוכטשוב זצללה"ה, מעורר המחבר שאלה כדלקמן:

איזו שייכות יש בעצם בין מצוות "ארבעת המינים" – לבין מצוות "סוכה", שהתורה קושרת יחד קיום שתי מצוות הללו באותו הזמן, בחג הסוכות? כמו כן מן הראוי להבין, מה העניין שהתורה מצריכה למצוות ארבעת המינים פרי אתרוג' דווקא, על שום תכונת "טעם עצו ופריו שווה"?

⁹ סוכה לב, א.

ונראה להסביר בס"ד על פי המובא במדרש בעניין מצוות ארבעת המינים. שכן זהו לשון המדרש על הפסוק "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן"¹⁰:

"פְּרִי עֵץ הָדָר – אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל, מֵה אֲתָרוּג זֶה יֵשׁ בּוֹ טַעַם וַיֵּשׁ בּוֹ רִיחַ – כֵּךְ יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ בְּהֵם בְּנֵי אָדָם שֵׁישׁ בְּהֵם תּוֹרָה, וַיֵּשׁ בְּהֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים.

"פֶּפֶת תְּמָרִים" – אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל, מֵה הִתְמַרָה הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ טַעַם וַאֲיֵן בּוֹ רִיחַ, כֵּךְ הֵם יִשְׂרָאֵל – יֵשׁ בְּהֵם בְּנֵי אָדָם שֵׁישׁ בְּהֵם תּוֹרָה, וַאֲיֵן בְּהֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים.

"עֲנַף עֵץ-עֵבֶת" – אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל, מֵה הִדַּס יֵשׁ בּוֹ רִיחַ וַאֲיֵן בּוֹ טַעַם, כֵּךְ יִשְׂרָאֵל – יֵשׁ בְּהֵם שֵׁישׁ בְּהֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים, וַאֲיֵן בְּהֵם תּוֹרָה.

"וְעֲרֵבֵי-נֶחָל" – אֱלוֹ יִשְׂרָאֵל, מֵה עֲרֵבָה זֶה אֵינן בְּהֵם טַעַם וַאֲיֵן בְּהֵם רִיחַ, כֵּךְ יִשְׂרָאֵל – יֵשׁ בְּהֵם בְּנֵי אָדָם שֵׁישׁ בְּהֵם תּוֹרָה וַאֲיֵן בְּהֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים.

"ומה הקב"ה עושה להם? לאבדם אי אפשר! אלא אמר הקב"ה: ייקשרו כולם אגודה אחת, והן מכפרים אלו על אלו. ואם עשיתם כך, אותה שעה אני מתעלה, הדה הוא דכתיב¹¹ "הַבּוֹנֵה בַשָּׁמַיִם מַעְלוֹתָיו". אימתי הוא מתעלה? כשהם עשויים אגודה אחת, שנאמר¹² "וַאֲגַדְתּוּ עַל-אֶרֶץ יִסְדָּה".

"לפיכך משה מזהיר לישראל "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן"!

עד כאן לשון המדרש.

ממדרש זה נמצאנו למדים אודות גודל חשיבותה של "אחדות" בקרב עם ישראל. שכן על ידי אחדות מתעלות כל ארבע כתות שבישראל, וגורמות נחת רוח ועילוי כביכול לפניו יתברך. מתוך כך הננו נוכחים בצורך מצד 'הגדולים' שירדו ממדרגתם בכדי להיטפל עם 'הקטנים' – לעודדם ולחזקם ברוחניות ובגשמיות. כמו כן אף 'קטן' מצדו אל יאמר לנפשו 'מה אני ומה חיי' כי אמצא עניין להתחבר אל אנשים שהם 'גדולים' הימני? אלא יש למצוא הדרך כיצד להתחבר זה עם זה – שאז מתעלים כולם זה ביחד עם זה.

¹⁰ ויקרא רבה, פרשה ל.

¹¹ עמוס ט,

¹² שם.

והנה גם במצוות סוכה מוצאים אנו רמז לגודל עניין "אחדות" בקרב ישראל.

שכן בהלכות סוכה מצינו בגמרא¹³ כי על סכך להיות עשוי מן "פסולת גורן ויקב". ויש להבין בטעם ההלכה, מדוע אכן צריך בשביל סכך מיני "פסולת גורן ויקב" דווקא? כלום לא עדיף להשתמש לצורך סוכה בחומרי קירוי משובחים ומעולים לתכלית "הידור מצווה"??

ויש לומר, שבכוונה תחילה קבעה התורה שעל הסכך להיעשות מן חומרים פשוטים דוגמת "פסולת גורן ויקב". לפי שיש בזה כדי לרמוז, שהקב"ה אוהב אף את אלו מישראל שכלפי חוץ נדמים לבחינת "פסולת" כביכול, אומנם בפועל יקרים הם מאד בעיני השם יתברך! שכן בורא עולם שמכיר בפנימיותם, חפץ בתיקונם ובהעלאתם. הלכך בסכך שלגביו נקבע כי "שם שמים חל עליה"¹⁴ יש צורך ב"פסולת גורן ויקב" דווקא – להורות בכך שאף הללו חביבים ויקרים בעיני השם יתברך, ולכולם ישנה תקנה ועלייה באמצעות חיבורם יחד לצורך קיום מצוות סוכה.

מזאת נוכחים אנו לדעת, כי אל לו ליהודי להימנע מלקרב יהודי מסוים רק על שום שהלה נמוך בעיניו בדרגתו. שכן מתוך "סכך של סוכה" נוכחים הננו כי אפילו יהודי 'פשוט' חביב בעיני השי"ת. וזהו בעצם היסוד לאחדות שתשרור בין סוגי הכתות בעם ישראל – כמבואר במדרש דלעיל.

לפי זה אפשר להבין גם כן, מדוע התורה מצריכה לשם מצוות ארבעת המינים מין פרי "שטעם עצו וטעם פריו שווה" (=אתרוג).

שכן בידוע שאדם משול לעץ, כמאמר¹⁵ "פִּי הָאָדָם עֵץ הַשֶּׁדֶה"! ואלו פרי רומז לתלמידי חכמים ויראי השם שיש בהם טעם וריח – כלומר יש בהם תורה ומעשים טובים, כלשון המדרש. ההוראה בכך, כי ה'גדולים' לתכלית קירוב וכיפור על עם ישראל, צריכים הם לחוש בעצמם שייכות אל הקטנים שבעם, על מנת שבסופו של עניין 'העץ' יקלוט את טעם הפרי ויתבשם מריחו הטוב – ובכך יתעלה שמו הגדול ותיגרם נחת רוח לה'.

באופן זה יוכשרו כולם ויהפכו יחד להיות בבחינת "פרי עץ הדר – שטעם עצו וטעם פריו שווה", כמבואר לעיל.

¹³ סוכה יב, א.

¹⁴ סוכה ט, א.

¹⁵ דברים כ, יט.

ילקוט אמרים מספרי רבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא ראדזין

לחג הסוכות

'מצטער - פטור מן הסוכה'. (סוכה כה.)

יש להתבונן בדבר:

הלוא בכל מצוות שבתורה, לא מצינו "פטור" מסוג של "מצטער", כדוגמת הפטור במצוות סוכה. שוו בנפשכם: כלום מצטער בעלמא ייפטר מאכילת מצה, או מן הנחת תפילין?? בוודאי שלא! מדוע אפוא שונה היא מצוות סוכה, שהמצטער פטור הימנה?

מסביר רבנו הקדוש "מי השלוח":

עניינה של מצוות סוכה מתומצת הינו במאמר שטבעו חכמינו ז"ל: "אמרה תורה, צא מדירת קבע, ושב בדירת עראי"¹⁶!

משמעות הדברים:

היהודי נדרש בידי התורה להימשך אחר רצון השם, מבלי לקבוע עצמו בצורת הדברים כפי נוחותו. עליו להגמיש עצמו ורצונותיו בהתאם לרצונו יתברך, העשוי לפעמים להשתנות כפי העניין - מבלי שתתעורר בליבו תרעומת ורטינה על שנמנע הימנו לפתע קיום המצווה באופן שהורגל בקיומו. שכן אם ברי לפניך שרצון הבורא נשתנה כעת לפי הנסיבות, עליך לקבל באהבה את רצון הבורא ולעתים אף לפרוש מן המצווה שהחלת בקיומה בבחינת "כשם שקיבלת שכר על הדרישה, כך תקבל שכר על הפרישה"¹⁷!

לדוגמה:

אדם, שלפי הוראת רופא נאסר עליו לצום ביום הכפורים - ידע בנפשו כי מצוות השם כעת הינה שיאכל! או אדם המצוי במצב "פיקוח נפש" שההלכה קובעת שיש לחלל עליו את השבת - מצוותו עתה שיחלל את השבת עבורו, וחלילה לו מלהתחכם ולהימנע מ'חילול שבת' כביכול! לפי שזהו כעת רצון העליון יתברך שתיעשה מלאכה עבורו למען הצלת נפשו, ואין רצונו בשמירת

¹⁶ סוכה ב, א.

¹⁷ השו" פסחים כב, ב.

שבת. והלוא 'רצון השם' הינו קובע עבורנו בכל מצב, ולא רצון אישי או הרגל עשייה כלשהו.

עקרון הנהגה זו – מסמלת "מצוות סוכה".

עניינה של מצוות סוכה הינו "צא מדירת קבע, ושב בדירת עראי!" היינו: על אדם לפעול בחייו באופן כזה שכל עשיותיו תהיינה בבחינת "עראי", מבלי היקבעות כלשהי, אלא יהא נמשך אחר רצונו יתברך. ואף בנוגע לעצם קיום מצוות הבורא, בל יהא אדם מקבע עצמו באופן ובצורת קיום המצווה, שיעלה הדבר בידו כפי רצונו והרגלו, רק יקיים אף המצוות באופן של "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי", ויאמר לנפשו: כולי קיום 'רצון השם' מבלי קביעות עצמית – בהתאם לאשר יזמין ה' לפניי בעת קיום המצווה.

וזהו הטעם לכך ש"מצטער פטור מן הסוכה" ואין נכון אף לאדם להחמיר על עצמו במצב כזה כמאמר "כל הפטור מדבר ועושהו – נקרא הדיוט"¹⁸! טעמו של דבר, לפי שמצוות סוכה מורה על הצורך לאדם להימשך אחר רצון השם בכל מצב בבחינת "פְּנֵה אַחֲרֶיךָ מְשׁוּכָה"¹⁹. המבחן הינו בפטור של "מצטער", המורה לאדם באופן זמני לצאת מן הסוכה ולשבת בביתו, למרות רצונו בהמשך קיום 'מצוות סוכה', לפי שעכשיו כן מצוותו, שיצא מן הסוכה ולא ישב בה.

(מי השלוח, חלק ראשון, פרשת אמור)

על פי יסוד האמור, מבאר מרן בעל "מי השלוח" לגמרא במסכת עבודה זרה²⁰ האומרת, כי לעתיד לבוא הקב"ה ינסה לאומות העולם בקיומה של מצוות סוכה.

וכך הם דברי הגמרא²¹:

"יאמרו אומות העולם לפני הקדוש ברוך הוא: תנה לנו עתה מצווה, ונעשנה! [=ונקבל עליה שכר]

אומר להם הקב"ה:

¹⁸ על פי: ירושלמי, סוף פרק שני דברכות.

¹⁹ מתוך: 'תפלת טל'.

²⁰ שם ג, א.

²¹ שם.

"מצווה קלה יש לי ו"סוכה" שמה. לכו ועשו אותה!

"מיד כל אחד מהם נוטל והולך, ועושה סוכה בראש גגו. והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד מהם בועט בסוכתו ויוצא..."

מקשה הגמרא:

"הלוא אף ישראל יוצאים מן הסוכה, שכן "מצטער פטור מן הסוכה"?? [=ומה בחינה יש בזאת לאומות העולם?]

מיישבת הגמרא:

אף שישראל פטורים משום 'מצטער', אכן ישראל כשמצטערים אינם 'בועטים' בסוכה ביציאתם הימנה, אלא יוצאים הימנה בהכנעה!

"מיד הקב"ה יושב ומשחק על אומות העולם, שנאמר²² "יושב בַּשָּׁמַיִם יִשְׁחַק אֲדֹנָי יִלְעַג לְמוֹז!"

[עד כאן דברי הגמרא]

נשאלת השאלה: מדוע המבחן לאומות העולם יתקיים ב"מצוות סוכה" דווקא??

לאור יסוד האמור, מבאר רבנו "מי השלוח":

הן זהו עיקרה וקו המנחה של מצוות סוכה – שיקבע אדם בנפשו יסוד מוסד להיות נמשך תמיד אחר רצונו יתברך בכל עת ובכל שעה כפי עניין המתבקש, עד שלא ירע בעיניו באם הקב"ה ימאן לפתע בקיום מצוותו, לאחר טרחות והוצאות ממון שהשקיע בבניין הסוכה, הנחת הסכך והעמדת הדפנות. שכן עד כה חפץ השם יתברך בישיבתו בסוכה – ואלו מעתה לא יחפוץ בכך!

דרגה כזו – להימשך אחר רצונו יתברך מבלי להרהר ומבלי לרטון כלל, מאפיינת במוצהר את 'עם ישראל' בלבד, ואין בכוחן של אומות העולם להתנהג באופן דומה. שכן ישראל קדושים, מטבעם ומהותם חפצים הם בקיום רצונו יתברך, אי לכך תיכף משמתברר להם כי רצון השם נשתנה ואינו כפי שהיה מקודם, הם מתאימים עצמם לרצון ה' כפי שהינו בשעה זו. ולכן אף בעת יציאתם מהסוכה לרגל הקדרת חמה או לרגל ירידת גשמים – עושים זאת ישראל בנחת, מבלי שתתלווה לכך 'בעיטה' בסוכה חלילה. לא 'אכפת'

²² תהלים ב, ד.

לישראל מכך שרצונו יתברך נשתנה פתאום מן הקצה אל הקצה, לעומת מה שהיה דומה לכאורה אך לפני זמן קצר.

ואלו אומות העולם, פשוט אינן מסוגלות להגיע למידת התבטלות כזו כלפי רצון הבורא יתברך, הלכך אינן יכולות להתאפק במהלך היציאה מלבעוט בסוכה באופן מופגן, ובכך להביע את רוב כעסם 'ותסכולם' כביכול.

זהו אפוא מבחן מכריע שיתקיים לעתיד לבוא, מבחן שבו תיגלה ותיראה מהותן הפגומה של אומות העולם – לעומת מהותם הטהורה של ישראל.

(מי השלוח, שם)

מוסיף רבנו הגדול מרן אדמו"ר בעל "תפארת יוסף" זי"ע:

בין עבודתם של ישראל לבוראם, לבין "עבודת" אומות העולם את האלוקים כביכול – פעורה לה תהום עמוקה:

עבודתם בקודש של ישראל להשם יתברך, מהווה עבודה פנימית, הדבוקה בשורש רצונו יתברך. עבודה זו אינה מצומצמת ל'גוון' מסוים של עבודה, ואינה מותנית במהותה בקיום "לבוש" כזה או אחר דווקא, יהא אשר יהא. אי לכך, בשעה שהבורא מבקש מהם שיעבדוהו במתכונת שונה מכפי שנמסר להם מקודם – ישראל קדושים מקבלים זאת ללא סייג, שכן ישראל קשורים אליו יתברך באופן פנימי, ותמיד מוכנים לשינוי באם אך יתבקש כזאת מהם.

לא כן באומות העולם "שעבודתן" נובעת רק מטעמי חיצוניות – אי לכך נתפסים הם לגוון עבודה או לדפוס התנהלות כפי שמוצא חן בעיניהם לשעתו, שם ימצאו לעצמם בקעה להתגדר כביכול. אהבתן נתונה אל "לבוש" החיצוני גרידא, ואין חפצם וישעם ב"פנימיות" שאין קיימת בקרבם כלל וכלל.

הלכך, בשעה שמתבקש מן אומות העולם "שינוי" כלשהו בסדר עבודתן – כל "השגתן" ו"הבנתן" יורדת לטמיון ולא נותר הימנה שום זכר, לפי שאין ביכולת האומות להסתגל לשינויים בביצוע המצווה תוך ביטול השגתן הקודמת. ולכן תגובתן המיידית היא "לבעוט" במצווה ולנטוש אותה כליל, מתוך תרעומת בוטה ומורת רוח גלויה.

הביטו וראו מה בין כשרי ישראל – לבין "צדיקי אומות העולם" להבדיל.

(תפארת יוסף)

בגמרא מצינו²³, כי לעתיד לבוא הקב"ה מעמיד במבחן את אומות העולם באמצעות 'מצוות סוכה', כאשר לאחר שיקימו סוכותיהן בראש גגן, הקב"ה מקדיר עליהם חמה, ואז הם מבעטים בסוכתם ויוצאים.

מקשה הגמרא:

וכי מה מבחן יש בזה לאומות העולם דווקא, הלוא באופן כזה של 'מצטער' כבהקדרת חמה, אף ישראל יוצאים מן הסוכה ונפטרים הימנה כדין 'מצטער פטור מן הסוכה'? מיישבת הגמרא, כי ישראל כשהם יוצאים מן הסוכה בצערם אבל אינם 'בועטים' בה, בניגוד לאומות שבוטעות בסוכה בעת יציאתן ממנה – עד כאן דברי הגמרא.

מבאר רבנו 'בית יעקב':

הבדל שבין אומות העולם לבין ישראל הינו, שבעוד ישראל בעת שמקיימות המצווה, הם עושים כן על שום חפצם בקיום רצון בוראם, לכך בשעה שנמנעת מהם עשיית המצווה, כגון בעת שהשם יתברך מקדיר עליהן חמה או מוריד על ראשן גשם, הם אמנם מצטערים שלא זכו לקיים מצוות סוכה, אבל אינם בועטים בסוכה חלילה ואין בליבם כעס כנגד הבורא בגין כך, הלכך נחשב להם הצער של אי קיום המצווה כאלו קיימו המצווה בפועל.

מה שאין כן באומות העולם שאינן חפצות בעצם במצוות הבורא, אלא שמקיימות 'המצווה' מתוך כורח כביכול, אי לכן בשעה שבלתי ניתן להן להשלים קיום המצווה, הן כועסות כנגד הבורא על 'שהפריעם' כביכול בעת קיום המצווה שמקודם בעצמו ציווה עליה, והם יוצאים את הסוכה ב'בעיטה'.

התנהגות כזו מהווה 'אבן בוחן' לרצונם וחשקם של אומות העולם בקיום מצוות הבורא – מבחן שבו נדונים הם לכישלון.

[בית יעקב, פרשת לך]

רבנו "אורחות חיים" זצ"ל, מסביר את עניין המבחן לאומות במצוות סוכה – כך:

עיקר המבחן ובירור לאדם בקיום מצוות השם, אינה קשורה לביצוע עצמו, אלא 'בקושייה' שמתעוררת בלב אדם כנגד הנהגתו יתברך, על רקע הציווי.

²³ ראו תוכן לשון הגמרא לעיל עמ' 10-11

כך למשל מצינו באברהם אבינו ע"ה בעת ניסיון העקידה, כאשר לב הניסיון היה על רקע 'טענה' כביכול של אברהם כלפי בוראו: "אתמול אמרת לי 'פי ביצחק יקרא לך זרע'²⁴ והיום אתה אומר לי 'העלהו שם לעלה'²⁵! סתירה זו לכאורה המצויה בדברי השם, היה גלום בה ניסיון כבד עבור אברהם אבינו, ואף על פי כן לא הרהר אברהם אחר מידותיו יתברך אלא עשה כפי שנתבקש, והאמין בהקב"ה שאין בדבריו שום נפתול ועיקש חלילה ותמים צדקו יחדיו.

מעין זה יהיה 'ניסיון' שיעמיד השם יתברך לעתיד את אומות העולם. קושי הניסיון נעוץ בכך, שמתחילה השי"ת אומר להן שיבנו סוכה בכדי לשבת בה, והנה מיד הינו מקדיר חמה עליהן בתקופת תמוז, והן נאלצות לצאת את הסוכה בגין חום השמש. אף כאן מתעוררת בלב האומות 'קושיה' עצומה: "הכיצד מצווה הבורא אותנו בדבר והיפוכו, כשמתחילה יבקש מאתנו לשבת בסוכה, ותיכף לאחר מכן יאלצנו לצאת הימנה?? מה חפץ מאתנו הבורא??

ואכן אומות העולם אינן עומדות בניסיון, לפי שפנימיותן אינה שלימה עם השם יתברך. אולם ישראל בנבדל מהן, כן עומדים בניסיון ומאמינים בליבם כי אין מקום לסרך קושיה כנגד בורא עולם חלילה, ומשפטי ה' אמת צדקו יחדיו – הלכך יוצאים הם את הסוכה מתוך הכנעה מלאה.

[סוד ישרים לערב יום הכפורים, עניין טז]

עוד מאיר בעניין רבנו "אורחות חיים" זי"ע:

ההבדל בין אומות העולם לישראל בקיום מצווה – הינו בגישה לציווי הבורא. אומות העולם, בשעה שמקבלות לידן 'קיום מצווה', רוצות לבצע זאת תוך כדי 'שליטה מלאה' על מהלך הדברים. חפצות הן שאופן הביצוע ותנאיו יהיו מסורים בידן בלבד. אי לכך, בשעה שהשם יתברך 'מתערב' להן כביכול תוך פעולת מצוותיהן, ומקדיר עליהן חמה ד כדי אילוץ לסגת מקיום המצווה בעיצומה – הן מתקצפות ובוועטות בסוכה בחמת זעם.

לא כן ישראל קדושים, אף בשעת קיום המצווה תולים הם עיניהם למרום וליבם לשמים, לכן הם מקבלים באהבה אפילו כאשר רגע לאחר מכן נדרשת מהם פעולה הפוכה כביכול של ביטול המצווה.

[סוד ישרים לחג הסוכות, עניין לט]

²⁴ בראשית כא, יב.

²⁵ בראשית כב, ב.

בִּסְפַת יְשׁוּבוֹ שְׁבַעַת יָמִים

אומר מרן בעל "תפארת יוסף" זצ"ל:

בשעת קיום מצוות סוכה, מראה היהודי כי אין לפניו מגמה אחרת בעולמו, מלבד עבודת השם יתברך וקיום רצונו. לשם כך, הינו עוזב ביתו ונכנס לתוך דירת עראי של הסוכה, למרות שנוח עבורו שבעתיים להישאר ספון בין כותלי ביתו, כהרגלו במשך כל ימות השנה.

ביציאה זו מביתנו לסוכה, אנו מתמסרים אל רצון הקדוש ברוך הוא, ומראים לעין כל על נכונותנו לקיום המצוות בכל מחיר ותנאי – אף אם הדבר הינו כרוך בויתור על הנוחות שלנו.

(תפארת יוסף)

'כיצד מצוות סוכה? אוכל בסוכה, שותה בסוכה, מטייל בסוכה, וישן בסוכה..!'

[שולחן ערוך, אורח חיים, סימן תרל"ט]

במצוות "סוכה" הננו מוצאים צורה של 'קיום מצווה' כפי שאין בדומה לה בשאר מצוות, והיא: היכולת לקיים מצווה אף במצב של 'שינה' – בשעה שאדם הינו נטול דעת כביכול. דבר כזה לא מצינו כמותו בשום מצווה אחרת, שמתקיימת כמובן רק במצב שליטת 'דעת' אצל אדם, ולא באופן של חוסר דעת ומודעות כלל.

מאיר בזאת רבנו הקדוש "אורחות חיים" זי"ע בספר "סוד ישרים":

בקיום מצוות "סוכה" הננו חפצים להתוודע ולהיגלות לעין כל, כי רצוננו לקיים את מצוות השם אף בשעה שאנו נתונים במצב של חוסר דעת, ואפילו כאשר המצווה הינה למעלה מהשגותינו ונשגבה מתפיסתנו. ולכך מתאפיינת מצווה זו בכך שיש לקיימה אף במצב שינה, כשדעתו של אדם וכוונתו אינן פעילות אצלו.

(סוד ישרים)

"דרך הסיכוך להיות קל, כדי שייראו ממנו הכוכבים הגדולים".

[שולחן ערוך אורח חיים, סימן תרל"א]

ביסוד הדרישה שייראו דרך הסכך 'כוכבים הגדולים' – מאיר מרן הקדוש בעל **"בית יעקב"**:

ישיבת האדם בסוכה באה להורות לנו, כי שלומו של אדם והגנתו בעולם נתונות באופן בלעדי בידי השם יתברך, ואל לאדם לשים מבטחו בבשר ודם.

שכן במהלך ישיבת אדם בביתו במשך ימות השנה, בדירה מקורה העשויה בידי אדם – עלול האדם לדמות בנפשו שגורמי אנוש אחראיים להגנתו, כאשר בד בבד הינו שוכח כי **"אִם-ה' לֹא יִשְׁמֵר עִיר, שָׁוְא שָׁקֵד שׁוֹמֵר"**²⁶! נמצא אפוא, שהוא שוכח מן השי"ת חלילה, המגן עליו בכל שעה ובכל רגע.

הלכך תצווה התורה אותנו שנצא מביתנו ונעזוב את דירתנו המרווחת של כל ימות השנה, שמספקת לנו תחושת הגנה ובטחון – ונתכנס לתוך סוכה עראית המסוככת בדלילות עד **שכוכבי שמים** נראים מתוכה. בשעה שאדם רואה לנכחו כוכבי שמים, נוכח הינו עין בעין בהשגחת השם יתברך ממעל – שהוא לבדו שומר על אדם תדיר ומגונן עליו מכל רע.

(בית יעקב)

מוסיף על כך מרן בעל **"תפארת יוסף"**:

לכך הננו מוצאים²⁷ כי **"סוכה הגבוהה למעלה מעשרים אמה, פסולה"**. הגמרא מנמקת זאת בכך ש**"למעלה מעשרים אמה – אין עינו של האדם שולטת בסכך"** לרוב גובהו.

כל זאת, לפי שבאם אדם אינו רואה את הסכך בעיניו – ממילא אינו נוכח באופייה העראי של סוכת מגוריו, ונעדרת הימנו התחושה המבוקשת כי הקב"ה בלבד הינו השומר ומגן האמתי והיחיד. ומכיוון שכן אין מושגת אצלו מטרתה ותכליתה של ישיבת סוכה. הלכך סוכה מעין זו פסולה לישיבה, היות שאין אפשרות לקיים באמצעותה את עניין מצוות סוכה.

²⁶ תהלים קכז, א.

²⁷ סוכה ב, א.

מה תקנתה של סוכה זו? ישפיל ענפי הסכך, על מנת שהסכך ייכנס לטווח ראיית העין – ואז יכיר אדם בהגנתו של השם יתברך, ובכך תוכשר הסוכה.

(תפארת יוסף)

א ר ב ע ת ה מ י נ י מ

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן... [ויקרא כג, יט]

מהו "ולקחתם לכם"?

מפרש רבנו "בית יעקב":

כוונת הכתוב לומר, כי על כל אחד מישראל לקחת "לכם" היינו שייקח "עצמותו" כביכול יחד עם נטילת ארבעת המינים האלו. שכן ארבעת המינים רומזים כידוע לכלל אבריו של אדם כנאמר במדרש²⁸: "אתרוג – דומה ללב, לולב – לשדרה של אדם, הדס – דומה לעין, וערבה – לשפתיים"..

וזהו שאומר הכתוב 'וּלְקַחְתֶּם לָכֶם'! שבד בבד עמם יש לקחת את עצמיותנו. (על פי "סוד ישרים" אות)

זו אף הסיבה והטעם – מוסיף רבנו "בית יעקב" – להבדל יסודי שמצאנו בין אופן קיום מצוות לולב, לאופן קיום מצוות סוכה. שכן בעוד "סוכה שאולה כשרה"²⁹, הרי "לולב השאול" מחברו פסול לברכה (=ביום ראשון משום "לכם").

הבדל זה, נובע לדעת מרן, מאופיין הפנימי של שתי מצוות הללו:

מצוות אלה עניינן המשותף שהן באות להאיר את נפשות ישראל. אולם בבחינת הארתן – חלוקות ביניהן אלה המצוות. שבעוד "מצוות סוכה" האור שלה מסובב את האדם בבחינת "אור המקיף", היינו שאורו יתברך 'מקיף' כל נפש מישראל החוסה בצל הסוכה המכונה כידוע "צלא דמהימנותא" (=צל האמונה), הרי מצוות "ארבעת המינים" לעומתה היא בבחינת 'ולקחתם לכם' דהיינו "אור הפנימי" מאיר בהם "לתוך" נפשות ישראל במהותן הפנימית.

אי לכך, "מצוות סוכה" שקדושתה מקפת לאדם מבחוץ בבחינת "אור המקיף" – מוכשר בה אף "סוכה שאולה", למרות שאינה משתייכת לאדם אלא בידו רשות ההשתמשות גרידא, כיוון שלמעשה הינו מוקף בסוכה כשרה. לא כן

²⁸ מדרש רבה, סדר אמור.

²⁹ סוכה כח, א.

ב"מצוות ארבע מינים", שנועדה להאיר לאדם בנבכי לבבו ובפנימיותו – שבה נדרש אדם לטהר ליבו ומחשבותיו באופן ראוי מבית ומחוץ, ולשם זאת נחוץ במינים הללו שיהיו שלו וברשותו. ולכך מין "שאול" הינו פסול בהם.

(בית יעקב על ויקרא, פרשת אמור, עניין נ)

*

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, פְּרֵי עֵץ הָדָר

בגמרא מבואר³⁰, כי משמוש הידיים הינו קשה לאתרוג מטבע ברייתו.

מבאר רבנו "מי השלוח", שאין זו לחינם. שכן עיקר "ולקחתם לכם" שבכתוב נאמר לגבי 'אתרוג' כמאמר 'וּלְקַחְתֶּם לָכֶם.. פְּרֵי עֵץ הָדָר! אי לכן, כל משמוש ידיים באתרוג שאינו נעשה לצורך נטילה של מצווה כפי ייעודו (כי מה שנעשה לצורך המצווה אינו בכלל מאמר זה) הינו 'קשה' לאתרוג, היות שאין זו לקיחה הראויה לגבי האתרוג! אי לכן זהו טבע האתרוג, שטבע בו הבורא מתחילתו.

(מי השלוח ח"ב, ראש השנה, טו.)

'פְּרֵי עֵץ הָדָר' – הדר באילנו משנה לשנה. ואיזה זה? זה אתרוג!

(סוכה לה.)

מהו עניין תכונה זו בפרי עץ הדר, שהינו "דר באילנו משנה לשנה" – אשר התורה מציינת בה במיוחד את מין האתרוג?

מבאר בזאת מרן הקדוש בעל "בית יעקב":

'אתרוג' – הינו מסמל ייחודו של עם ישראל, כאומה בין שבעים האומות.

כשם ש'אתרוג' מסוגל להמשיך את קיומו לאורך התחלפות עונות השנה: קיץ וחורף, אביב וסתיו, והינו מתמיד בכך במשך שנים רצופות מבלי הפסק – כך היא סגולתו המופלאה והמיוחדת של עם ישראל, שהינו ממשיך בקיומו לאורך השנים והתקופות השונות שחולפות עליו, בכל מיני מצבים אפשריים ובלתי אפשריים, הן קלים או קשים – תוך שמירת מצוות קלות כבחמורות, מבלי להתכופף כל עיקר לתמורות הזמן ותהפוכותיו.

תכונה זו שמסמלת פרי 'אתרוג' – מאפיינת את עם ישראל בלבד.

(בית יעקב)

³⁰ ראש השנה טו, א.

מוסיף על כך רבנו בעל "אורחות חיים":

מהיכן נובעת באמת תכונה מבורכת זו של האתרוג, שהינו בעל יכולת קיום מופלאה כזו המתמשך על פני כל עונות השנה??

יכולת זו – אומר רבנו – נובעת מתכונה זו עצמה שהאתרוג 'דר באילנו משנה לשנה'. היינו, על שום שהאתרוג מוסיף להיות מחובר לשורש שלו ולינוק הימנו לחלוחית אפילו לאחר שכבר נעשה בשל וגמור! מכוח זאת, ממשיך פרי האתרוג לעמוד ברעננותו בכל תהפוכות העונות, ונשאר בעינו ובטריותו.

ואכן, כוח זה הינו מאפיין היטב את עם ישראל, שסגולתו היא שנשאר תמיד בכוחו וברעננותו, חרף ולמרות כל התהפוכות הקשות שעוברות עליו במשך כל הזמנים, וזאת הודות לחיבורו המתמיד עם שורשו העליון בקדושה.

(סוד ישרים, יום א' דסוכות, עניין לח)

פְּרִי עֵץ הָדָר

"פְּרִי עֵץ.." זה אתרוג, שטעם עצו ופריו שווים.

(סוכה לה.)

במה מתבטא ייחודו זה של האתרוג "שטעם עצו ופריו שווים"?

אומר מרן "בית יעקב":

בכל פעולה ופעולה בצורכי עולם הזה, אין ההשתדלות והמאמץ להשגת הצורך המסוים נחשבים כחלק מן ההישג. למשל, סוחר שהתר אחר סחורתו ומתאמץ להרוויח עליה, אין עצם המאמץ נחשב לו כהישג, אלא רק התוצאה הסופית היא הקובעת, ואלו המאמץ אינו רק בגדר אמצעי הכרחי בלבד.

יוצא מכלל זה קיום מצוות התורה, שם עצם הסיבות והטרחות שאדם משקיע ומכין עצמו לכך, נחשבים לו להישג והצלחה, זאת לבד מן המצווה בעצמה, כמאמר "אנו רצים והם רצים.. אנו רצים ומקבלים שכר"! (=גם על הריצה)

דבר זה מקופל בתכונת האתרוג, הרומו לעם ישראל "שטעם עצו ופריו שווה". "פריו" הכוונה למצווה עצמה ואלו "עצו" מכוון להכנות שנעשות לשם קיום המצווה, שהן מצמיחות למצווה. בא הכתוב לרמוז, שאצל האתרוג המסמל את ישראל, אף העץ דומה בטעמו לפרי ויש בו מתכונת הפרי עצמו.

(בית יעקב, פרשת אמור, עניין נא)

וענף עץ-עבת...

בגמרא³¹ מבואר, כי על מין הדס להיות 'משולש' בעליו (=שלושה עלים בשורה אחת). ואלו כאשר ישנם שני עלים בלבד בשורה ועלה השלישי 'רוכב' על גבם ואינו עומד עמם בשווה – הדס כזה קרוי בלשון הגמרא "הדס שוטה" והוא פסול למצווה.

מה עניין אותו 'שילוש' בהדס, ומהיכן נגזר הכינוי "הדס שוטה"?

מאיר רבנו הקדוש "בית יעקב":

עניין "שילוש" שבהדס, הינו רומז על שתי קצוות מנוגדות בדרכי עבודת השם יתברך – כאשר 'קו האמצע' מחבר ומכריע בין הצדדים המנוגדים.

שכן בעניינים שונים בעבודת הבורא, קיימות בהן גישות שונות ופעמים אף מנוגדות: גישה אחת גורסת למשל, שעלינו לנהוג ב'מידת הדין', ואלו גישה אחרת סבורה, שראוי יותר כי ננהג תמיד עצמנו 'במידת הרחמים דווקא'; לפי גישה אחת, יש עניין להנהיג כלפי דברים שבקדושה מידה של פומביות, בעוד לפי גישה אחרת עדיף שננהג תמיד במידת 'ההצטנעות'. וכן הלאה על זה הדרך, גישות שונות איזו דרך ישרה שיבור לו האדם בעבודת השם.

כיצד אפוא נדע באמת באיזה אופן עלינו לנהוג בכל מקום ומקום??

לצורך זאת, ניחן אדם ב"מידת אמצע" שהיא קו משקולת המכריע בפלט לגופו של עניין, תוך הנחת שני הצדדים על כפות המאזניים ובדיקה להיכן הכף נוטה בכל מקרה ומקרה. שכן ברור כי לא ראי דינו של זה כראי דינו של זה, ולא בכל סוגיה ניתן לנקוט בה בעמדה אחידה, אלא הכול תלוי כפי העניין ולפי מה שהוא אדם, כפי שברור לכל בר דעת, שהעיקר לילך אחר רצון השם.

זהו אפוא יסוד הדרישה ב"הדס" שיהיה 'משולש' בעליו. הרמז לשני צדדים מנוגדים שקיימים כמעט בכל נושא ועניין, כאשר קו ה'דעת' שבאמצע אמור להכריע בכל מקרה, כפי הבנת אדם והרגשת הלב במהות רצון השם בעניין.

ואלו "הדס" כזה, שבשורותיו רק עלים כפולים, וחסר בהן "עלה השלישי" או שאינו עומד באותה שורה רק מעליו, הינו בעצם חסר קו השכל והדעת שיכריע ביניהם – לכן מכונה הוא בצדק "הדס שוטה".

('בית יעקב' על שמות, פרשת תרומה, עניין לד; 'תפארת החנוכי', פרשת חוקת)

³¹ סוכה לב, א.

וערבי־נחל

מין "הערבה" מתאפיין כידוע בכך, שהינו נטול "טעם" ואף נטול "ריח".

לכאורה הדבר מעיד על פחיתותו – כביכול – של מין 'הערבה'.

אכן רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים" זצ"ל, מוצא בתכונה זו שמיוחסת למין הערבה מעלה טובה דווקא – המתבטאת בעצם העדר הטעם והריח מן הערבה. וכך מנהיר בעניין 'ערבה' רבנו בעל "אורחות חיים":

מין 'ערבה', הינו כידוע אוצר בקרבו רמה גבוהה של לחות טבעית, מכוח היותו גדל על גדות הנחל (= "ערבי נחל").

והנה בעטייה של לחות גבוהה זו, האצורה בצמח הערבה, היה ניתן לצפות כי הערבה תפתח בעצמה תכונת "טעם" היינו הצמחת פירות מאכל, או לפחות "ריח" – עקב היות הערבה קרובה למעיינות החיים שהם נחלי מים.

למרות הכול הננו עדים לכך, כי הערבה נעדרת הן 'טעם' והן 'ריח'. הכיצד?

אין זאת אלא על שום שהערבה, למרות היותה מין צמח לח ועשיר וחיוניות רבה זורמת בקרבה – מכל מקום מאחר שהבורא יתברך טבע בה 'חוק נתן ולא יעבר' שתישאר "בלי טעם ובלי ריח", אי לכך שומרת הערבה נאמנה על מצוותו יתברך והיא נוטרת חיותה ולחותה לבל "תתפשט" אל מעבר לגבול שתחם לה בורא עולם, במסגרת חוקי הבריאה.

תכונה מיוחדת זו, עשויה לשמש כתמרור – עבור 'מין האדם'.

שכן לעיתים נדמה לאדם, כי עקב היותו נוטר מצוותיו יתברך ולומד תורה הרבה – הוא רשאי להתגדר ולהתפאר בפני הבריות בגין היותו עמוס בתורה ובמעשים טובים. שוכח הינו מאמר חז"ל "אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך – כי לכך נוצרת"³² ובכלל מי החונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה, ונותן ליעף כוח – הלוא הוא הבורא יתברך עצמו! מה אפוא יש לגרון להתפאר כנגד חוטבו? אי לכך על אדם להחזיק במידת הענווה וקטנות, אזי יזכה לסיוע ממרומים בריבוי פעלים לתורה ולמעשים טובים.

'יסוד' זה ניתן ללמדו ממין "הערבה", האוצר בקרבו לחלוחית רבה, ולמרות זאת אינו מתפשט לעבר מחוזות הטעם והריח – כל זאת למען קיום רצונו

³² אבות פרק שני, משנה ח.

יתברך אשר 'חוק נתן ולא יעבור' כי הערבה תישאר מין ש"אין בו טעם ואין בו ריח".

(סוד ישרים)

*

אַזְמִין לְסֵעוּדָתִי אֲשֶׁפִּיזִין עִילָאִין...

[=נוסח הזמנת האושפיזין לסוכה]

רבנו הקדוש "בית יעקב" זי"ע מסבר אוזננו בהבנת עניין "אושפיזין" ומידת הקשר שלהם אל חג הסוכות – וכה הם דבריו:

בפנימיותו של כל יהודי, מדגיש רבנו, נטוע כוח רוחני, המגיע מיסודם ושורשם של האבות הקדושים. שכן מידותיהם ומעשיהם הטובים של האבות פעלו והטביעו חותם קדוש בזרע ישראל כדברי חז"ל "ישראל ביישנים, רחמנים, וגומלי חסדים"³³! על דרך מאמר הכתוב³⁴: "פִּי חֶלֶק ה' עֲמוֹ, יַעֲקֹב חֶבֶל נְחֻלָּתוֹ".

אלא שקדושה פנימית זו, נסתרת היא לרוב בעומק הלב ומכוסה הינה בפגמים שונים, המתהווים מכוח מעשי האדם. אי לכך, אינה באה תמיד לכלל ביטוי. למען הסרת הסתר זה, על היהודי לעמול בעבודת השם יתברך ולטהר ליבו לפני אביו שבשמיים – או אז מתגלות להן מידות הקדושות העליונות, שטבועות בליבו של אדם מישראל מכוח 'קדושת האבות'.

חג הסוכות, זמן שמחתנו, שמגיע מיד לאחר יום הכפורים וסדר מחילת עוונותיו של אדם – הינו זמן מסוגל לכך ביותר. במועד נעלה ומרומם זה, מסוגל כל יהודי, מכוח אהבת הבורא יתברך והשמחה במצוותיו, לעורר ולהביא לידי גילוי מידותיהם הקדושות של האבות, הנטועות בעמקי נשמתו.

זו כוונתנו באמירת "סדר אושפיזין": לעורר ולזמן ליבנו לכך, שנוכל לקבל ולספוג מקדושתם העילאית של "אושפיזין" העליונים, המתעוררת בליבם של ישראל בימים נעלים אלה של חג הסוכות.

[בית יעקב]

³³ יבמות עט, א.

³⁴ דברים לב, ט.

”שמחת בית השואבה”

”מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו..
חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים בפניהם באבוקות של אור
שבידיהם, ואומרים לפניהן דברי שירות ותשבחות.

”ומה היו אומרים? אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו!
(=שלא עברנו עבירה בילדותנו, לבייש את זקנותנו – רש”י)

(מסכת סוכה, דף נ”א; נ”ג.)

יש להבין:

על שום מה הייתה שוררת שמחה כה נשגבה בבית המקדש בעת ”שמחת בית
השואבה”? כמו כן: מדוע היו חסידים ואנשי מעשה משתבחים כי ”ילדותנו
לא ביישה את זקנותנו” בעת אירוע ”שמחת בית השואבה” דווקא – ולא בכל
זמן אחר במשך ימות השנה??

מאיר לנו רבנו ה”בית יעקב” זצ”ל, ששאלה אחת מתורצת בירך חברתה –
וכה דברי קדשו:

’חסידים ואנשי מעשה’ שבהם מדובר כאן – מאיר רבנו ”בית יעקב” – הכוונה
אל יהודים ’יראים ושלימים’, שבמשך ימות השנה מתהלכים משום מה
בתחושה שהם ”מנותקים” מאורו יתברך. כה רחוק חשים הם את עצמם, עד
שלעתים דומה בעיניהם כי נכזבה תוחלתם וסברם חלילה ואין הם מוסיפים
עוד ליאות לאורו יתברך כביכול.

כיוון שמתקדש עליהם ”חג הסוכות” על שלל אורותיו, חג שבו מתעוררת
אהבת השי”ת לעם ישראל במידה גדושה ויתירה ושכינת קדשו יתברך מקפת
את ישראל ב’סוכה’ הדומה במהותה ל’ענני כבוד’ – נוכחים הללו עין בעין כי
קשר הנצחי שבין הבורא לעמו בעינו עומד, וכי מעולם לא חל אצלם שום
פירוד ונתק חלילה בינם לבין יוצרם וקונם. לאור הכרה מחודשת זו, הייתה
שמחה הפנימית שבליבם פורצת החוצה כנחל שוטף, עד כי באמת אמרו ”מי
שלא ראה שמחת בית השואבה – לא ראה שמחה בימיו!”

זו הסיבה לכך, שקריאת ”אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו” הייתה
פורצת מגרונם של ’חסידים ואנשי מעשה’ במהלך ”שמחת בית השואבה”
דווקא. שכן אז נוכחו המה למפרע להכיר בעובדה זו, כי מעולם לא חל אצלם
נתק בקשר הפנימי שלהם עם אביהם שבשמים, וקשר עליון בעינו עומד ביתר

שאת! מכיוון שהגיעו לכלל הכרה עליונה זו – שוב לא הצליחו לכלוא בקרבם רגשי התפעלותם ושמחתם, עד שקריאתם המהדהדת בנוסח: "אשרי ילדותנו, שלא ביישה את זקנותנו" נשמעה למרחוק.

כלומר: למרות שנדמה היה להם עד אז שילדותם אכן ביישה זקנותם – עתה נודע להם שלא מיניה ולא מקצתיה, וכי לא היו דברים מעולם! אלא נשארו הם אחוזים ודבוקים בבורא עולם כמקדם, והוא יתברך לא עזבם מעולם!!

ועל שום כך – כה רבתה ועלתה שמחתם של אותם 'חסידים ואנשי מעשה' לעת שכזאת ♦

(סוד ישרים לסוכות – בשם אביו רבנו הקדוש "בית יעקב" זי"ע)

פניני מנהג

אוצר מנהגים והליכות קודש לימי "חג הסוכות"

במחיצת כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצוק"ל

ליל התקדש חג:

א. אמת מה נהדר היה מראהו של כ"ק מרן זצוק"ל, בעת שהיה עולה מבית המדרש אל ביתו נאוה קודש, ומיד היה פוסע פנימה בחרדת קודש לתוך הסוכה ופניו מלאות זיו ומפיקים נוגה, וקלסתר פניו צוהלות עד כי ניתן היה למשש השמחה והצהלה בידיים.

ב. כאשר מרן זצ"ל נכנס לראשונה לתוך הסוכה, היה משמיע בקול נעים וחזק בבחינת קול ה' בכוח קריאת "גוט יום טוב, אברהם אבינו, גוט יום טוב"!!... עדיין הד קולו הצוהל של מרן זצ"ל מהדהד באוזני מי שזכה להימצא אז במחיצת קדשו בבחינת "קול גדול ולא יסף" (השוו בדברי התרגום, שם: "ולא פסק"). הדברים פרצו מליבו הטהור של מרן זצ"ל כמו כדודי אש וכמים טהורים הפורצים מתוך מעין היוצא מבית ה'. השמחה וצהלה שאחזה במרן בשעה זו, קשה לתאר אותה במילים. הייתה זו אחת ההזדמנויות הנדירות במהלך ימות השנה, שמרן זצ"ל היה יוצא מהסתרו הרגיל בבחינת "גליא לדרעיה ונפל נהורא".

כך נאמר "סדר האושפיזין" מפי מרן זצ"ל בבחינת "ואנפאה נהירו בנהירו עלאה" – בקול צלצלי שמע (=אגב, ביום ראשון של חג היה חל יום "אושפיזא קדישא" של מרן זצ"ל).

ג. סדר "הקידוש" על היין, אף הוא נשמע מפי מרן זצ"ל בקול צהלה ורינה מיוחדת, יותר מאשר בכל שבתות השנה – כאשר עדיין מצלצל באוזנו נימת "קול ה' בכוח, קול ה' בהדר" שבו יצאו הדברים מפי קדשו: "אשר בחר בנו מכל עם, ורוממונו מכל לשון וקדשנו במצותיו..."! הדברים יצאו מפי מרן זצ"ל בנעימות ובמתיקות מיוחדת ובלתי נשכחת.

ד. ברכת "לישב בסוכה" הייתה נשמעת מפי מרן זצ"ל, כך: "אשר קדשנו... 'לישב' בסוכה!" – כאשר בין האות ל' לאות ש' של תיבת "לישב", נשמעה היטב הברת תנועת אות היו"ד של "לישב". (השוו דברי "מטה אפרים", בסימן תרכ"ה סעיף מו: "כשאומר 'לישב בסוכה', יש להדגיש היו"ד בעניין שתהא נרגשת במבטא, ומכל מקום אין להאריך בדגשות היו"ד, כי היו"ד נחה". וראו שם ב"אלף למטה" מאת הגאון המחבר ז"ל, אות עה).

כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל בשמחת בית השואבה בסוכת בית המדרש

ה. רגיל היה כ"ק מרן זצ"ל לשנות בשולחן של חג פרק משניות של מסכת "סוכה", והיה לומד זאת בקול רם ובהתלהבות מתוך ספרי משניות הגדולים 'יכין ובועז' עם ע"א פירושים. והיה מפרש כל משנה בנעימות ובנחת באוזני המסובים באופן מבואר ונהיר מאד, תוך הבאת דוגמאות מוחשיות לכל פרט ופרט שבמשנה – עד שהיו הדברים מאירים ושמחים, תרתי משמע.

כך התנהל הסדר גם במשך "סעודת היום", כאשר מרן שונה משניות ליד השולחן באוזני המסובים, והיה מתחיל ממקום שפסק אמש בליל החג וממשיך הלאה. (בשנות מגוריו בחו"ל – גם בליל ויום השני של חג).

1. בשנות מגורי רבנו בחו"ל, היו עולים אנשי הקהילה ואנשי שלומנו בליל יום טוב שני ('אושפיזא דיצחק'), לאחר גמר הסעודה, אל סוכת רבנו, והיו יושבים ומזמרים זמירות שירות ותשבחות תוך שמושכים את לבם ביין ובמיני מגדנות, והיו מזמרים ניגונים ופרקי "שיר המעלות" לזכר "שמחת בית השואבה" ומנעימים בשמחת החג עד שעות המאוחרות בלילה.

2. בליל הראשון של חג היה מרן זצ"ל מניח ראשו על גבי מגבת ('האנדטוך') ונרדם בתוך הסוכה למשך כשעה, לאחר מכן היה עולה לביתו ולא ישן בסוכה, לאור חולשת גופו. (בחו"ל ובכל הארצות הקרות, לא נהגו בדרך כלל לישן בסוכה משום הצינה [השוו דברי רמ"א סימן תרל"ט ס"ב] וכן מחמת עוד כמה טעמים נהגו כך כמבואר בפוסקים, ואין כאן המקום להאריך).

כ"ק רבנו זצ"ל בעת לימודו בסוכה

נטילת לולב וסדר הנענועים:

א. לקראת עלות אור השחר, היה מרן זצ"ל קם תיכף וניעור כדרכו בקודש, והיה מתחיל בזריזות בעבודת הקודש של הכנה ל"נטילת לולב" – ברוב השתוקקות ושמחה.

כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל בהקפות 'הושענות' בבית מדרשו

ב. סדר הנענועים אצל כ"ק מרן זצ"ל: מוליך ומביא מעלה ומוריד, כאשר בכל תנועה ותנועה הייתה נעשית בשתי משיכות, היינו – קדימה אחת, ומשיכה לאחור אחת, כך נעשה בכל תנועה ותנועה שלוש פעמים. כאשר בכל סדר היו הנענועים אורכים משך זמן והיו ממתנינים למרן זצ"ל עד לגמר סדר הנענועים שלו, כדי לחזור לסדר אמירת ההלל.

(בנענוע לצד אחור לא היה מרן מסתובב בעצמו לאחור, אלא מטה הלולב לצד אחוריו בלבד. כמו כן לא היה מכוון הלולב כנגדו, אלא מוליכו מלפניו מעט באלכסון ותו לא. לא הייתה מצדו קפידה על קשקוש העלים של הלולב בעת נענועו) ♦

כ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה

במקום עמידתו בתפילה בחול המועד סוכות, כאשר מעל מקומו עומדים
ארבעת המינים שבלולב

בברכת

א פרי ל י כ ע יום טוב !

חג שמח !

"פתקה טבא!"

"וּפְרוֹשׁ עָלֵינוּ סִכַּת שְׁלוֹמָךְ

סִכַּת רַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם!"

©

כל הזכויות שמורות

להוצאת "תפארת ראדזין"